

NOTA INFORMATIVĂ
la proiectul Legii privind evaluarea externă a judecătorilor și candidaților
la funcția de judecător al Curții Supreme de Justiție

1. Denumirea autorului și, după caz, a participanților la elaborarea proiectului

Proiectul de Lege privind evaluarea externă a judecătorilor și candidaților la funcția de judecător al Curții Supreme de Justiție a fost elaborat de Ministerul Justiției.

La baza proiectului de lege a stat Conceptul privind evaluarea extraordinară a judecătorilor și procurorilor, prezentat în luna noiembrie 2021, care prevedea etapizarea procesului respectiv în evaluarea extraordinară a judecătorilor Curții Supreme de Justiție și evaluarea extraordinară a judecătorilor din celelalte instanțe judecătorești.

Drept suport informativ a servit schimbul de experiență cu colegii din Ucraina, și Albania, țări care se află la etape mai avansate a procesului de evaluare extraordinară a judecătorilor și procurorilor, precum și studiul efectuat de Banca Mondială „Reform of the Supreme Court of Justice Republic of Moldova – Analysis of Moldova judicial organization against comparator jurisdictions”.

La elaborarea versiunii inițiale a proiectului de lege a contribuit *Grupul de lucru* constituit prin Ordinul ministrului justiției nr. 190 din 25 iulie 2022. Din Grupul de lucru au făcut parte reprezentanți ai Curții Supreme de Justiție, Consiliului Superior al Magistraturii, curților de apel, Judecătoria Chișinău, Consiliul Superior al Procurorilor, Uniunea Avocaților din Moldova, Comisia juridică, numiri și imunități, Parlament, A.O. „Centrul de Resurse Juridice din Moldova”, A.O. „Institutul de Politici și Reforme Europene” ș.a. Membrii grupului de lucru s-au întrunit în mai multe ședințe și au formulat propuneri pentru îmbunătățirea proiectelor de legi ce vizează reformarea Curții Supreme de Justiție (proiectul noii Legi cu privire la Curtea Supremă de Justiție, proiectul legii privind evaluarea Curții Supreme de Justiție și proiectul legii privind modificarea cadrului normativ conex).

2. Condițiile ce au impus elaborarea proiectului de act normativ și finalitățile urmărite.

Prezentul proiect de lege a fost elaborat în contextul reformei Curții Supreme de Justiție (în continuare - CSJ), care derivă din angajamentul asumat de către Guvernul actual investit urmare a votului de încredere oferit de cetățeni în scrutinul din 11 iulie 2021 privind resetarea sistemului judecătoresc, implementarea ***Strategiei privind asigurarea independenței și integrității sectorului justiției pentru anii 2022–2025 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acesteia***¹, precum și în contextul statutului de stat candidat în procesul de aderare la Uniunea Europeană, prin prisma îndeplinirii condiționalităților pe sectorul justiției.

Menționăm că inițial conținutul prezentului proiect de lege a constituit parte integrantă a proiectului legii cu privire la Curtea Supremă de Justiție, făcând parte din dispozițiile tranzitorii ale legii respective. Urmare a recomandărilor primite în procesul de avizare și consultare publică, inclusiv de la Comisia de la Veneția (opiniile din lunile

¹ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=129241&lang=ro, adoptată de Parlamentul R.Moldova, L.nr. 211 din 06.12.2021

octombrie și decembrie 2022), proiectul inițial a fost divizat în 2 proiecte de lege separate, conform obiectului de reglementare al acestora:

- proiectul Legii cu privire la CSJ;
- proiectul de Lege pentru modificarea Legii nr. 26/2022 privind unele măsuri aferente selectării candidaților la funcția de membru în organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor (care conținea prevederi privind evaluarea judecătorilor și candidaților la funcția de judecători ai CSJ. Ambele proiecte au fost supuse avizării, reavizării și expertizei Comisiei de la Veneția.

Din necesitatea reconfigurării mecanismului de evaluare a exponenților puterii judecătorești, asigurării unui cadru previzibil al reformelor demarate și etapizării exercițiului de evaluare în funcție de subiecții care vor fi supuși evaluării, s-a propus ca **reglementările ce țin de modul de evaluare al CSJ (al judecătorilor actuali, care vor dori să rămână în funcții, dar și a candidaților non-judecători) să fie reflectate într-o Lege distinctă**. La baza acestui proiect de lege sunt reglementările din *Legea nr. 26/2022*, fiind completate cu propunerile din proiectul de modificare a Legii nr. 26/2022, care deja a fost consultat pe larg cu subiecții interesați. Această nouă lege, va fi cu efect temporar și va conține aceleași condiții și reguli procedurale expertizate deja de Comisia de la Veneția (în Opinia din 2022 și Follow up opinion din decembrie 2022 cu privire la mecanismul de evaluare a judecătorilor CSJ), cu unele ajustări pe partea ce ține de concretizarea criteriilor (de ex. nu va avea loc eliberarea din funcție a judecătorilor pe motiv de iregularități fiscale minore, conform jurisprudenței recente a CEDO în privința Albaniei; instituirea unei marje admisibile a diferenței dintre avere, venituri și cheltuieli; garanții suplimentare pentru subiectul evaluat).

La baza acestei decizii au stat următorii factori:

- avizele recepționate în procesul celor două avizări publice, inclusiv opiniile Comisie de la Veneția și ale partenerilor de dezvoltare;
- termenul limitat pentru care a fost creată Comisia de evaluare prevăzută de *Legea nr. 26/2022* (în continuare – Comisia pre-vetting);
- necesitatea creării unei Comisii noi de evaluare a judecătorilor CSJ și a candidaților la funcțiile vacante din CSJ;
- necesitatea de a exclude oricare posibilă confuzie între Comisia pre-vetting și Comisia de evaluare a judecătorilor CSJ, precum și între efectele juridice ale actelor emise de aceste comisii.

Evaluarea integrității judecătorilor CSJ este în conexiune directă cu procesul de reorganizare a CSJ și reprezintă **o obligație asumată de Republica Moldova la nivel național și internațional**. Această reformă este una din condiționalitățile de bază ce rezultă din Acordul de asociere Republica Moldova-UE. Având în vedere aspirațiile de aderare la Uniunea Europeană, această reformă nu poate fi în nici un caz, amânată pentru un timp îndelungat, or va periclita iremediabil reformarea sistemul de drept și filtrarea corpului judecătoresc de factori de corupție.

Remarcăm faptul că în procesul de elaborare a reglementărilor privind evaluarea integrității judecătorilor CSJ, au fost luate în considerație recomandările Comisiei de la Veneția din anii 2019, 2021 și 2022 cu privire la Republica Moldova și au fost identificate soluții la aspectele critice.

Spre deosebire de situația din anul 2019, deși judecătorii CSJ în mare majoritate sunt aceiași, o îmbunătățire calitativă a activității acestora nu s-a produs, dimpotrivă s-a agravat, iar mecanismele interne ale organului de auto-administrare nu au funcționat deja de câțiva ani. De asemenea, credibilitatea în actul justiției a scăzut simțitor. În context, prezentăm următoarele date statistice:

- Conform indicelui de percepere a corupției pentru anul 2021, lansat de Transparency International la date de 25 ianuarie 2022, Republica Moldova ocupă locul 105 din 180 de țări, cu un scor de 34 de puncte. Printre „vecinii de clasament” ai Republicii Moldova sunt Ecuador (36), Coasta de Fildeș (36), Panama (36), Peru (36) și Albania (35). De remarcat că România a înregistrat un scor al IPC de 45 puncte, Estonia (74), Lituania (61), Letonia (59)².

- Potrivit datelor Barometrului Opiniei Publice, ediția din luna octombrie-noiembrie 2022, doar 16,4% din cei chestionați au declarat că au încredere în justiție. Menționăm că sondajul a fost efectuat pe un eșantion de 1132 de persoane din 85 de localități, reprezentativ pentru populația adultă a Republicii Moldova (cu excepția regiunii transnistrene)³, eroarea maximă fiind de $\pm 3\%$.

- Conform indicelui Stat de Drept al Proiectului Justiției Mondiale, din 140 de țări, Moldova se află pe locul 105 în ceea ce privește absența corupției, pe locul 77 în ceea ce privește justiția civilă și pe locul 85 în ceea ce privește justiția penală.⁴

Acestea fiind spuse, prezentăm informația din Raportul „*Ruperea cercului vicios: Regîndirea cadrului instituțional anticorupție în Republica Moldova*”⁵ referitor la situația critică din sistemul judecătoresc:

„Mai multe exemple nefericite de cazuri de corupție din sistemul judecătoresc au fost aduse în atenția opiniei publice în 2016, dezvăluind că 16 judecători ar fi fost implicați în activități de spălare a circa 70 de miliarde de dolari americani în cadrul schemei rusești de spălare a banilor⁶. Rolul instanțelor în această conspirație a fost semnificativ, dat fiind faptul că anume ele au emis ordonanțe judecătorești pentru transferuri de fonduri suspecte. Dosarele împotriva judecătorilor sunt încă în curs de examinare. Deși CSM a fost la curent cu implicarea judecătorilor în cazurile respective încă din 2012, se pare că nu a luat măsuri până în 2016, mult timp după ce au fost aduse daune sistemului bancar moldovenesc.

Mai mulți judecători implicați în cazurile respective au fost fie evaluați cu „foarte bine” în evaluările lor de performanță de către organele relevante ale CSM, fie au fost promovați în funcții administrative în cadrul judecătoriilor sau la curțile de apel în perioada 2014-2016⁷. Procuratura Anticorupție nu a dezvăluit că a încetat urmărirea penală în ceea ce privește

² A se vedea: https://www.ipn.md/ro/moldova-in-indicele-perceptiei-coruptiei-2022-la-mijlocul-clasamentului-7967_1094939.html

³ Informație generală despre sondaj: <https://ipp.md/2022-12/prezentarea-rezultatelor-sondajului-sociologic-barometrul-opinii-publice-noiembrie-2022/>. Pag. 19 din prezentarea sondajului: <https://ipp.md/wp-content/uploads/2022/12/Prezentarea-rezultatelor-BOP-2022.pdf>.

⁴ A se vedea: <https://www.worldjusticeproject.org/rule-of-law-index/country/2022/Moldova/>

⁵ Raportul este disponibil în limbile română și engleză, la linkul: <https://ccia.md/reports/ruperea-cercului-vicios/>

⁶ Informația de la Conferința de presă a Procuraturii anticorupție și a Centrului Național Anticorupție din 21 septembrie 2016 poate fi găsită la linkul: <https://anticoruptie.md/ro/dosare-de-coruptie/doc-cum-a-functionat-spalatoria-ruseasca-scheme-prezentate-de-procuratura-anticoruptie>

⁷ Promisiunea neîndeplinită privind un sistem judecătoresc independent în Moldova, Raport al misiunii, Comisia Internațională a Juriștilor, 2019, https://crjm.org/wp-content/uploads/2019/03/2019-ICJ-Raport-Independenta-Justitiei-RM_RO.pdf.

judecătorii respectivi.⁸ La 27 octombrie 2020, CSM a acceptat cererea a cinci dintre judecătorii urmăriți în dosarul „spălătoriei rusești” de a le fi anulată suspendarea din funcție și de a reveni la locul de muncă. Ulterior, alți doi judecători au fost găsiți vinovați de emiterea cu bună știință a unei hotărâri judecătorești contrare legii, dar liberați de răspundere penală în legătură cu intervenirea prescripției de tragere la răspundere penală; un altul a fost achitat. Unsprezece cauze sunt în curs de examinare în instanță, iar avocații depun multiple cereri de recuzare împotriva judecătorilor care examinează cauzele, ceea ce duce la amânări.⁹

Referitor la alte acuzații de corupție în privința judecătorilor, deși au fost inițiate cauze penale, doar un judecător a fost găsit vinovat de luare de mită („corupție pasivă”) și condamnat la șapte ani de închisoare. Un alt judecător a fost găsit vinovat de aceeași infracțiune în prima instanță, dar a fost achitat ulterior de Curtea Supremă de Justiție.¹⁰

Articolul 307 din Codul penal al Republicii Moldova privind „pronunțarea cu bună-știință de către judecător a unei hotărâri, sentințe, decizii sau încheieri contrare legii” este considerat un mecanism care pune în pericol independența justiției.¹¹ Mai mulți judecători au fost supuși urmăririi penale în temeiul acestei dispoziții, a cărei constituționalitate a fost confirmată de Curtea Constituțională în 2018. Decizia respectivă a stabilit că un judecător poate fi urmărit penal „doar în baza unor probe incontestabile, care ar demonstra intenția judecătorului în emiterea actului judecătoresc contrar legii”¹².

Un raport al Freedom House din 2019, care monitorizează selectivitatea justiției penale în Republica Moldova,¹³ a evidențiat tratamentul inegal în cadrul unor cauze penale similare care, potrivit procurorilor, au legătură cu dosarul fraudei bancare. Politicianul și omul de afaceri Ilan Șor, în prezent fugar, a beneficiat de tratament preferențial din partea organelor de urmărire penală și a instanțelor de judecată. Tergiversările în procesele de judecată au fost, de asemenea, un simptom al justiției selective în cazul Șor: din cele 98 de ședințe de judecată monitorizate, 68 au fost amânate.¹⁴ Raportul relevă că justiția selectivă este produsul unei colaborări nefirești dintre politic și justiție, iar selectivitatea justiției are două manifestări principale: favorabilă sau nefavorabilă subiecților cu afiliere politică, în funcție de cât de apropiați sunt subiecții forțelor politice care controlează justiția.

Freedom House a realizat ulterior un raport la aceeași temă în 2021¹⁵. Acesta a scos în evidență mai multe cauze penale cu caracteristici similare, dar cu abordări procedurale diferite, în special evaluări diferite și inconsecvente ale actelor de constatare întocmite de ANI referitoare la îmbogățirea ilicită, soluții diferite ale instanțelor în cazuri similare cu tipologii identice etc. 56% din totalul ședințelor de judecată monitorizate pentru acest raport au fost amânate, ceea ce a

⁸ Raport privind monitorizarea selectivității justiției penale, Freedom House Moldova, 2021, <https://www.lhr.md/ro/2021/10/raportul-de-monitorizare-selectivitatii-justitiei-penale-2020-2021/>

⁹ Dosarele judecătorilor din „Laundromat”. Unii au cerut recuzarea judecătorilor, alții cer despăgubiri de la stat, Ziarul de Gardă, 27 iunie 2021, www.zdg.md/stiri/stiri-justitie/dosarele-judecatorilor-din-laundromat-unii-au-cerut-recuzarea-judecatorilor-altii-cer-despagubiri-de-la-stat/.

¹⁰ Trei judecători condamnați în ultimii doi ani pentru corupție, Anticorupție.md, 2016, <https://anticoruptie.md/ro/stiri/trei-judecatori-condamnati-pentru-acte-de-coruptie-in-ultimii-doi-ani>

¹¹ Promisiunea neîndeplinită privind un sistem judecătoresc independent în Moldova, Raport al misiunii, Comisia Internațională a Juriștilor, 2019, https://crjm.org/wp-content/uploads/2019/03/2019-ICJ-Raport-Independenta-Justitiei-RM_RO.pdf

¹² Hotărârea Curții Constituționale nr. 12 din 28 martie 2017, disponibilă la adresa <http://constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=612&l=ro>.

¹³ Raport de monitorizare a selectivității justiției penale, Freedom House Moldova, 2019 https://freedomhouse.org/sites/default/files/2020-02/Judicial_Integrity_Selective-Criminal_Justice_ROMANIAN_FINAL.pdf.

¹⁴ În cazurile care implicau subiecți ai opoziției, procesele de judecată s-au desfășurat cu o rapiditate remarcabilă, în timp ce cei care aveau șanse de a fi achitați au fost supuși unor întârzieri mari. Contrarul acestui fenomen s-a înregistrat în cazurile în care au fost implicați subiecți apropiați de partidul de guvernământ

¹⁵ Raport de monitorizare a selectivității justiției penale, Freedom House Moldova, 2019 https://freedomhouse.org/sites/default/files/2020-02/Judicial_Integrity_Selective-Criminal_Justice_ROMANIAN_FINAL.pdf.

duș la tergiversări. Monitorizarea a confirmat, de asemenea, un favoritism clar: într-un exemplu de rezonanță privind o serie complexă de acuzații penale cu privire la inculpații din grupul Platon, cazurile care ar fi putut avea un rezultat pozitiv¹⁶ au fost examinate rapid, în pofida multitudinii de participanți la dosar și a înlocuirii judecătorilor.

Un raport recent al CRJM privind aplicarea sancțiunilor penale în Republica Moldova¹⁷ a constatat că instanțele par să fie conștiente de importanța circumstanțelor specifice ale inculpatului în stabilirea sentinței, dar aplică o abordare formalistă în ceea ce privește criteriile de individualizare. Deși instanțele de judecată acordă atenție chestiunii proporționalității în stabilirea pedepselor, mecanismele prevăzute de legislație pentru a asigura un echilibru între consecințele faptei și al autorului, pe de o parte, și răspunderea și pedeapsa potrivită, pe de altă parte, nu par să producă efectul scontat.¹⁸ Această tendință se observă în motivarea hotărârilor în general, dar și în motivarea criteriilor de individualizare, în special în ceea ce privește proporționalitatea și circumstanțele atenuante sau agravante. CSJ și judecătoriile din afara Chișinăului par a fi cele mai problematice în această privință.

În ceea ce privește sancțiunile aplicate în cazurile de corupție, din cele peste 400¹⁹ de hotărâri analizate emise de CSJ în perioada ianuarie 2017 – decembrie 2020, un raport al CRJM²⁰ din 2022 a stabilit că în peste 90% din cauzele de corupție faptele în sine sau subiecții implicați au fost în acte de mică corupție. 7% dintre cauze se referă la subiecți sau cauze de mare corupție. Justiția în cauzele de corupție a fost înfăptuită, în medie, în termen de 3,5 ani. Fiecare al doilea caz examinat a fost trimis la reexaminare cel puțin o dată.

Din totalul sancțiunilor aplicate de judecători, în 8 din 10 cazuri condamnării nu au petrecut nicio zi în închisoare. 55% din sentințele primei instanțe sunt casate. Soluțiile judecătorilor curții de apel sunt diferite în 48% de cazuri (rata deciziilor de achitări în cauzele de corupție este de cel puțin patru ori mai mare decât în alte cauze penale).

Publicarea hotărârilor judecătorești oferă o perspectivă asupra modului în care un judecător aplică legea. În 2020²¹, pe baza analizei a 1.340 de hotărâri judecătorești adoptate în perioada 1 ianuarie 2018 – 31 martie 2019, CRJM a constatat că anonimizarea hotărârilor judecătorești în Republica Moldova este inconsecventă. Astfel de inconsecvențe au fost constatate în 55% din dosarele de corupție. În 149 de hotărâri legate de dosarele de corupție (28% din totalul de 530 de hotărâri analizate), judecătorii (cu excepția CSJ) au abuzat de această practică în domenii precum identificarea autorilor sau instigatorilor unei

¹⁶ Veaceslav Platon, care a devenit proprietar în diferite bănci și companii de asigurări din Republica Moldova în perioada post-sovietică și a menținut legături strânse cu banchierii ruși implicați în spălarea de bani <https://ccia.md/wp-content/uploads/2022/07/Republica-Offshore-Analiza-factori-contribuit-frauda-sistematica-spalarea-banilor-sectorul-bancar-de-asigurari-financiar-Moldova.pdf>

¹⁷ Raport privind aplicarea sancțiunilor penale în Republica Moldova, Consiliul European, 2022, <https://rm.coe.int/report-criminal-sanctions-rom/1680a1c6f1>.

¹⁸ În documentul „De la hotărâri judecătorești la justiție. Cum asigurăm o mai bună motivare a hotărârilor judecătorești în Republica Moldova?”, elaborat de Centrul de Resurse Juridice din Moldova, autorii au identificat principalele cauze ale adoptării hotărârilor judecătorești slab motivate și au analizat deficiențele juridice și constrângerile practice care slăbesc eforturile sistemului judecătoresc din Moldova în a asigura o calitate adecvată a motivării. Aceste deficiențe provin din practica judiciară neuniformă și ca urmare a impactului limitat al eforturilor de standardizare a practicii judecătorești; volumul de muncă al judecătorilor și distribuția neuniformă a acestuia; motivarea defectuoasă și superficială a hotărârilor judecătorești; comportamentul deficient prestabilit al judecătorilor actuali, inoculat judecătorilor nou-numiți; lipsa de personal care să asiste judecătorii; respectarea termenelor legale, adesea în detrimentul altor cerințe, inclusiv a celor privind motivarea hotărârilor. Documentul este disponibil la adresa https://crjm.org/wp-content/uploads/2021/11/2021-22-10-De-la-hotarari-judecatoresti-la-justitie-2021-RO_FINAL.pdf.

¹⁹ Reprezintă 95% din numărul total de hotărâri disponibile în mod public pe site-ul CSJ la momentul respectiv.

²⁰ Hotărârile și sancțiunile aplicate în cazurile de corupție - cât de uniformă este practica judiciară?, Centrul de Resurse Juridice din Moldova, 2022, https://old.crjm.org/wp-content/uploads/2022/01/2022-01-25-studiu-sanctiuni-coruptie-versiunea_pre-machetata-site.pdf.

²¹ Transparența justiției versus datele cu caracter personal. O analiză a modului de publicare a hotărârilor judecătorești în Republica Moldova, Centrul de Resurse Juridice din Moldova, 2020, <https://crjm.org/wp-content/uploads/2020/01/Transparența-just-vs-date-caract-pers.pdf>.

infracțiuni. În 118 hotărâri (22%), numele judecătorului, procurorului, polițistului, mediatorului, executorului judecătoresc, notarului sau avocatului nu au fost dezvăluite. Există mai multe dosare în care valoarea mitei a fost secretizată în hotărâri judecătorești în cauze de rezonanță. Aceste exemple arată anonimizarea excesivă și necorespunzătoare a unor elemente-cheie din astfel de hotărâri judecătorești, ceea ce reduce impactul prevenirii corupției prin hotărâri judecătorești bine motivate și transparența față de societatea civilă.

Au existat cazuri când prima instanță și curțile de apel, inclusiv în cauze penale de rezonanță, au examinat dosare cu ușile închise. De exemplu, cazul fostului prim-ministru Vladimir Filat, care a fost condamnat pentru luare de mită și trafic de influență, a fost examinat în întregime cu ușile închise, în pofida solicitării inculpatului de a avea un proces public. Alte două cazuri legate de fraudă bancară ar fi fost examinate în întregime cu ușile închise. Deși instanțele pot exclude publicul de la toate ședințele sau de la o parte a unui proces, acest lucru trebuie să se facă numai în circumstanțe excepționale, strict justificate de la caz la caz, și să facă obiectul unei supravegheri și revizuirii judiciare permanente. Comisia Internațională a Juriștilor și-a exprimat îngrijorarea cu privire la desfășurarea ședințelor cu ușile închise, în special în cauzele penale în care există un interes public.²²

Totodată au devenit cunoscute opiniei publice mai multe cazuri de rezonanță, care nu au fost înțelese de public, fapt ce a alimentat suspiciunile în privința calității și integrității actului de justiție (de ex: invalidarea de către CSJ a alegerilor din Chișinău din 2018, condamnări penale în cauze sensibile pentru politicieni, pe care însăși CSJ le-a revăzut ulterior, sau menținerea unor decizii vădit abuzive, inclusiv emise împotriva judecătorilor incomozi etc.)²³.

Menționăm că în Opinia sa din 2019 (pct. 18-19, 37-40, 84) dar și cea din 2021, **Comisia de la Veneția a constatat deja, situația extraordinară în care se află Republica Moldova cu privire la starea gravă în justiție.** Stare care din 2019, s-a agravat, fiind creat un blocaj total în sistemul justiției. Mai mult, s-a reiterat că, în principiu, autoritățile statului decid ca în cazuri extraordinare, **când mecanismele interne eșuează, pot fi aplicate mecanisme urgente și radicale:** de exemplu mecanismul de evaluare din Ucraina, cel din Albania, cel de pre-vetting în Moldova.

În acest sens, cităm pct. 44 din Opinia Comisiei de la Veneția nr. CDL-AD(2022)024²⁴:

„Comisia de la Veneția a subliniat anterior că „mai recent, procedurile de verificare și evaluare a integrității au luat o formă diferită, încercând să curețe funcțiile publice de persoanele implicate în corupție pe scară largă sau în crima organizată”. Într-o opinie anterioară despre Moldova (Avizul din 2019), Comisia de la Veneția și-a **exprimat deja părerea că situațiile critice și extraordinare, demonstrate și justificate în mod obiectiv în**

²² Promisiunea neîndeplinită privind un sistem judecătoresc independent în Moldova, Raport al misiunii, Comisia Internațională a Juriștilor, 2019, https://crjm.org/wp-content/uploads/2019/03/2019-ICJ-Raport-Independenta-Justitiei-RM_RO.pdf

²³ Alte exemple de decizii controversate pe cauze de rezonanță : *cauza Falun Dafa*, deși Republica Moldova a fost condamnată în 2019 pentru constatarea violării art. 9 și 11 CEDO, CSJ a amânat examinarea cererii de revizuire timp de 10 luni de zile, motivele fiind considerate de ordin politic; examinarea îndelungată a *cauzei judecătorești Domnica Manole*, inclusiv din considerente politice; cauza privind *tentativa de asasinare a lui Vladimir Plahotniuc*, inițial cu condamnare la termeni maximi de detenție, ulterior achitați, în condițiile în care rata de achitare în Republica Moldova, este una foarte joasă; trimiterea la rejudecare a *cauzei penale intentată lui Veaceslav Platon*; strămutarea cauzei penale examinată de către Curtea de Apel Cahul *intentată lui Ilan Șor*, aflată la faza de finalizare, către o altă curte de apel, din motive ce au fost anterior invocate; recent CtEDO a condamnat R.Moldova, pe cazul Hotelul Național, unde judecătorii au falsificat anumite acte, iar CSJ a ignorat argumentele părților.

²⁴ Traducere neoficială din limba engleză. A se vedea par.44 din textul original, link: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2022\)024-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2022)024-e)

domeniul justiției, ca niveluri extrem de ridicate de corupție, pot justifica soluții la fel de radicale, precum evaluarea judecătorilor în funcție. În concluzie, ține în ultimă instanță de competența autorităților moldovenești să decidă dacă situația predominantă în sistemul judiciar moldovenesc creează o bază suficientă pentru a supune judecătorii CSJ la evaluări extraordinare de integritate, cu condiția ca cerințele prevăzute la paragrafele 46-47 de mai jos sunt îndeplinite. Și anume, procesul de evaluare trebuie implementat în cadrul garanțiilor constituționale, în special în ceea ce privește independența sistemului judiciar, și poate fi justificat numai în situații excepționale, după ce s-au luat în considerare toate celelalte metode de atragere la răspundere. Ar trebui să fie clar însă că evaluarea etică se concentrează de fapt pe date despre posibila corupție, adică un alt aspect al aceleiași probleme care este explorat de evaluarea financiară.”

Moldova a preluat din lecțiile învățate din experiența altor state și a etapizat exercițiul de evaluare și resetare a sistemului judecătoresc, începând cu mecanismul de pre-vetting pentru evaluarea membrilor CSM și CSP. Dar acest lucru nu este suficient. Astfel, cu implicarea directă a organului de autoadministrare urmează a se evalua integritatea judecătorilor de la cea mai înaltă și problematică instanță judecătorească din Republica Moldova. Acest mecanism și exercițiu a fost consultat larg și cu partenerii de dezvoltare.

În context, vom reitera raționamentele efectuării reformei CSJ, care sunt în egală măsură aplicabile și pentru efectuarea evaluării judecătorilor CSJ:

- **Risc sporit de influențare a judecătorilor CSJ din cauza lipsei de integritate,** confirmat și prin promovările și numirile la CSJ ale unor persoane cu probleme de integritate, fapt cunoscut publicului larg, inclusiv prin mai multe investigații jurnalistice efectuate în acest sens. În ultimii 10 ani au existat suspiciuni puternice privind promovarea judecătorilor la CSJ din alte considerente decât profesionalismul și independența. Din cei 19 judecători ai CSJ numiți din anul 2013 până în anul 2020, 5 au fost selectați prin concursuri la care nu au fost contra-candidați. Se consideră că la acele 5 concursuri alți candidați nu au fost lăsați să participe. Alți 6 judecători au fost promovați la CSJ din considerente neclare, deși nu aveau cel mai mare punctaj în concurs.

- **Ineficiența cadrului normativ actual ce reglementează mecanismul de evaluare a integrității judecătorilor CSJ,** or, la moment eficientizarea procedurilor de verificare a integrității fac parte din Strategia de reformă a justiției și din domeniile de suport oferite de partenerii de dezvoltare.

- **Imposibilitatea de a accede în CSJ pentru judecătorii cu o vechime în muncă mai mică de 10 ani și pentru reprezentanții altor profesii juridice** (avocați, procurori, profesori universitari). Reforma CSJ este necesară și **în contextul modificărilor constituționale care au intrat în vigoare la 1 aprilie 2022,** prin care a fost exclusă cerința pentru judecătorii CSJ de a fi judecători de carieră. Noua CSJ va fi compusă atât din judecători de carieră, cât și din foști procurori, avocați și profesori universitari în domeniul dreptului, model care este cel mai răspândit în țările europene. Respectiv, se reiterează necesitatea verificării minuțioase a subiecților pe aspecte de integritate, pentru a se selecta și promova noii membri ai CSJ exclusiv pe cerințe privind capacitățile și bazate pe meritocrație.

• Lipsa siguranței pentru cetățeni de a fi protejați de eventualele abuzuri și încălcări ale drepturilor lor, cazurile pierdute la CEDO, cazurile de rezonanță care au redus încrederea cetățenilor într-o justiție corectă și **nivelul scăzut al încrederii societății în integritatea judecătorilor CSJ, în legalitatea și corectitudinea hotărârilor luate de aceștia, precum și în sistemul justiției în general.** În anul 2021, încrederea publică în justiție era foarte joasă, puțin peste 19%²⁵.

• **Ineficiența procedurii de evaluare a judecătorilor este deja constatată**, or, pe parcursul ultimilor ani acestora li se atribuia în mod automat calificativul ”foarte bine”, fără a fi supuși unei verificări reale și credibile.

• **Ineficiența procedurilor disciplinare**, care au devenit cunoscute ca fiind fie pasive, fie se demarau ”la comandă”, doar contra judecătorilor care nu erau loiali CSM-ului, sau care criticau modul defectuos de gestionare a sistemului judecătoresc.

• Reforma CSJ este necesară în contextul strategiei de evaluare a integrității actorilor în justiție, **inclusiv a judecătorilor CSJ, care ulterior vor avea mandatul de a verifica legalitatea deciziilor cu privire la rezultatele evaluării extraordinare**, inclusiv interne a judecătorilor și procurorilor.

Reieșind din cele menționate, Guvernul își propune o reformă profundă atât a sistemului judecătoresc, în general, cât și a CSJ în particular.

Proiectul noii legi cu privire la CSJ, care va fi promovat concomitent cu prezentul proiect, are drept scop reorganizarea CSJ, ceea ce va permite transformarea acesteia într-o instanță de casație.

În acest context, **finalitățile urmărite de promovarea prezentului proiect de lege** constau în:

- 1) sporirea calității actului de justiție;
- 2) crearea mecanismului pentru efectuarea evaluării integrității actualilor judecători din CSJ și ale candidaților la funcțiile de judecător din CSJ;
- 3) asigurarea numirii în CSJ a unor judecători imparțiali și integri.

Apelarea la exercițiul de evaluare extraordinară a sistemului judecătoresc în mod etapizat (la moment în Republica Moldova, sunt evaluați extraordinar potențialii candidați la funcțiile vacante de membrii ai CSM, ai CSP, și ai colegiilor din cadrul acestora, urmînd a fi evaluați printr-un mecanism separat și judecătorii CSJ) este justificată de faptul că mecanismele interne au eșuat de nenumărate ori, organele de auto-administrare fiind în imposibilitate de a curăța sistemul din interior, iar corupția sistemică și lipsa de integritate au afectat cronic sistemul justiției și au afectat considerabil încrederea societății.

Este important de a preciza că exercițiul de evaluare propus prin prezentul proiect de lege pentru Curtea Supremă de Justiție, va fi unul irepetabil și aplicat o singură dată. Acest fapt este expres prevăzut în conținutul proiectului de lege și declarat și în fața partenerilor de dezvoltare și a Comisiei de la Veneția.

²⁵ ”Cartea Albă a Justiției: Recomandări pentru o justiție independentă și integră”, pag. 11, link: http://ipre.md/wp-content/uploads/2021/08/Cartea-Alba-a-Justitiei_FINAL_20_09_2021_RO_web_final.pdf

Un argument suplimentar în susținerea acestei teze este că în lipsa avizării pozitive din partea Comisiei de la Veneția și a susținerii din partea partenerilor de dezvoltare, apelarea la un exercițiu similar de evaluare a exponenților puterii judecătorești nu va fi posibilă. Precizăm că conținutul proiectului (regulile și procedura de evaluare au fost avizate de Comisia de la Veneția prin Opinia din octombrie 2022 și Follow up opinion din decembrie 2022.

Subliniem faptul că evaluarea integrității judecătorilor CSJ reprezintă o etapă esențială a evaluării sistemului judecătoresc. Ulterior, CSJ în noua sa componență va avea rolul de a verifica legalitatea deciziilor cu privire la rezultatele evaluării judecătorilor și procurorilor.

Cu referire la documentele de politici relevante, menționăm:

- acțiunea 3.4.1. „*Reformarea Curții Supreme de Justiție, micșorarea numărului de judecători, revizuirea competențelor și transformarea Curții Supreme de Justiție într-o instanță de casă care ar asigura uniformizarea practicii judiciare*” din Planul de acțiuni al Guvernului pentru anii 2021-2022, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 235/2021;
- obiectivul 1.2.2, acțiunea „a) Elaborarea cadrului normativ cu privire la evaluarea extraordinară (externă) a judecătorilor și procurorilor în conformitate cu recomandările Comisiei de la Veneția” din Planul de acțiuni pentru implementarea Strategiei privind asigurarea independenței și integrității sectorului justiției pentru anii 2022–2025, aprobată prin Legea nr. 211/2021;
- obiectivul 2.2.2. „Perfecționarea și dezvoltarea mecanismelor de asigurare a practicii judiciare uniforme” din Planul de acțiuni pentru implementarea Strategiei privind asigurarea independenței și integrității sectorului justiției pentru anii 2022–2025, aprobată prin Legea nr. 211/2021.

3. Principalele prevederi ale proiectului și evidențierea elementelor noi

Evaluarea judecătorilor CSJ și candidaților la funcțiile vacante de judecător CSJ

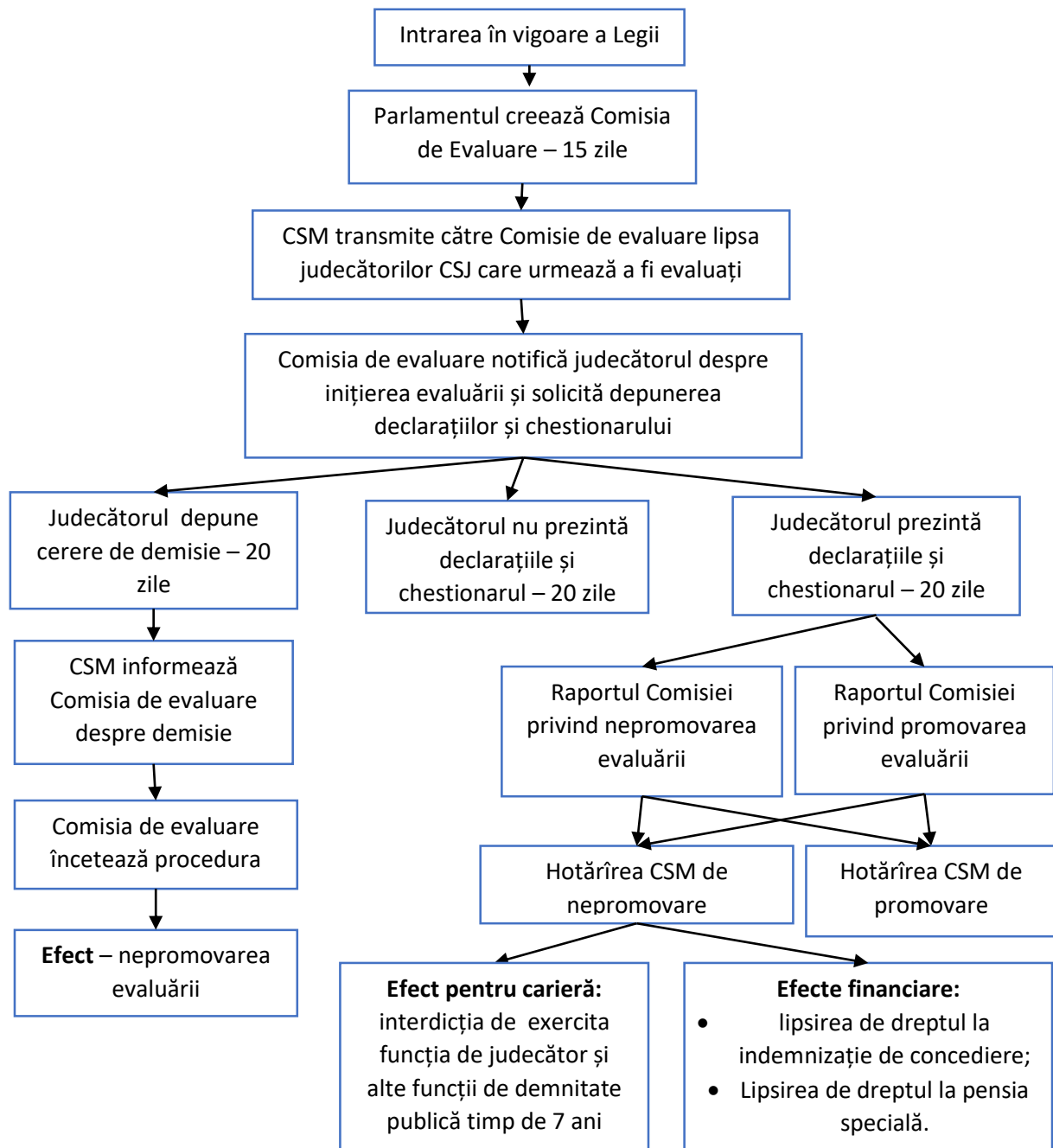
Proiectul reglementează procedura de evaluare a actualilor judecători ai CSJ, precum și a candidaților la funcțiile destinate pentru non-judecători. Aceasta va consta în evaluarea integrității etice și financiare și va fi realizată de o Comisie de evaluare, care va fi creată și va activa conform procedurii reglementate de prezentul proiect de lege.

Evaluarea CSJ va fi efectuată de către o nouă Comisie de evaluare, care își va începe activitatea odată cu adoptarea celor 2 legi (noua Lege cu privire la CSJ și legea privind evaluarea judecătorilor și candidaților la funcția de judecător al CSJ). Mecanismul de creare și funcționare al acestei Comisii de evaluare va fi similar cu cel prevăzut de *Legea nr. 26/2022*. Ea va fi asistată de un secretariat și va evalua toți judecătorii în funcție ai CSJ și candidații la funcțiile vacante de judecător atât din rîndul profesiilor juridice, cât și a judecătorilor din instanțele inferioare (numărul candidaților este estimat în jur de 25-30 de persoane).

Odată cu intrarea în vigoare a Legilor menționate, în termen de 15 zile, CSM va anunța concursul pentru ocuparea funcțiilor vacante de judecător al CSJ.

Se planifică ca Comisia de evaluare să finalizeze procesul de verificare a integrității judecătorilor și candidaților la funcțiile de judecători CSJ în termen de 6 luni de la demararea procedurii de evaluare astfel încât în termeni proximi să fie constituită noua CSJ în componență deplină.

Procedura evaluării, propusă în prezentul proiect de lege este redată în figura ce urmează:

Comisia de evaluare va acumula și va analiza informația referitoare la integritatea etică și financiară atât a actualilor judecători din CSJ, cât și a candidaților la funcțiile vacante din CSJ. Drept urmare, proiectul conține un capitol dedicat modului și consecințelor evaluării acestora.

În urma evaluării, Comisia de evaluare va întocmi un raport privind promovarea sau nepromovarea evaluării integrității etice și financiare, care va fi transmisă către CSM,

împreună cu o copie a dosarului de evaluare. În decurs de 30 zile de la recepționarea materialelor respective, CSM urmează să ia o decizie reieșind din următoarele opțiuni:

- acceptă raportul Comisiei de evaluare și constată promovarea sau nepromovarea evaluării;
- respinge raportul Comisiei de evaluare și dispune o singură dată reluarea procedurii de evaluare, dacă constată circumstanțe de fapt sau erori procedurale care puteau duce la promovarea sau nepromovarea evaluării.

După reevaluare, Comisia de evaluare va transmite repetat raportul către CSM, care fie va accepta raportul respectiv, fie îl va respinge și va constata promovarea sau nepromovarea evaluării.

Subliniem că proiectul reglementează dreptul atât a reprezentantului Comisiei de evaluare, cât și a persoanei evaluate de a-și prezenta poziția/opinia în fața CSM.

Hotărîrea CSM privind nepromovarea evaluării va avea ca efect eliberarea din funcție a judecătorului (art. 17 alin. (4) din proiect). Subliniem că norma respectivă va avea statut de normă specială în raport cu norma generală din art. 25 alin. (1) din *Legea nr. 544/1995 cu privire la statul judecătorului*, care reglementează temeiurile de eliberare din funcție a judecătorilor.

Astfel, vor fi create premisele legale pentru adoptarea de către CSM a hotărîrii în privința eliberării din funcție a judecătorilor CSJ care nu vor promova evaluarea integrității, fără parcurgerea unei proceduri disciplinare. **Această reglementare este în conformitate cu p. 50 din Opinia CDL-AD(2022)024 Comisiei de la Veneția**, care a subliniat că „*Procesul de evaluare/veting descris în proiecte nu poate fi în niciun caz egalat cu procedura disciplinară. După cum a remarcat anterior Comisia de la Veneția, "[e]valuarea și răspunderea disciplinară sunt (sau ar trebui să fie) două lucruri foarte diferite". Răspunderea disciplinară necesită o abatere disciplinară. O performanță negativă, care duce la un rezultat general negativ al unei evaluări, poate proveni și din alți factori decât o abatere disciplinară. Prin urmare, o propunere conform căreia rezultatele negative ale evaluării generale ar trebui să ducă la inițierea unei proceduri disciplinare ridică probleme.*”

Eliberarea din funcție pe motivul nepromovării evaluării integrității va avea ca efect lipsirea de dreptul de a exercita funcția de judecător timp de 7 ani din data rămîinerii definitive a hotărîrii Consiliului Superior al Magistraturii.

În scopul respectării principiului inamovibilității judecătorilor, se propune ca **actualii judecători ai CSJ care vor promova evaluarea integrității să-și continue activitatea în cadrul CSJ, fără a fi necesară reconfirmarea acestora în funcție**, pînă la atingerea plafonului de vîrstă, sau pînă la survenirea unuia din temeiurile de eliberare din funcție a acestora.

Procedura de contestare

În ceea ce privește procedura de contestare, persoana care nu a promovat evaluarea integrității va putea contesta hotărîrea CSM de promovare/nepromovare a evaluării integrității la CSJ.

În acest scop, în cadrul CSJ va fi format un complet din 3 judecători care au promovat evaluarea și care nu au activat în CSJ pînă la data de 31 decembrie 2022. Această abordare a fost generată de necesitatea de a evita corporativismul, conflictele de interese și aspectele și subiectivism al judecătorilor, care urmează să examineze

contestațiile depuse de colegii lor.

Completul dat va avea un caracter temporar, iar o dată cu finalizarea procesului de evaluare, judecătorii din completul respectiv vor continua activitatea în cadrul CSJ.

Pentru buna funcționare a completului respectiv, inclusiv în contextul unor posibile recuzări, în proiectul noi legi cu privire la CSJ a fost prevăzut ca CSM, în termen de 15 zile de la data intrării în vigoare a proiectului de lege să anunțe concursul pentru suplinirea funcțiilor vacante de judecător al Curții Supreme de Justiție.

Completul respectiv, constituit din judecătorii care nu au activat în CSJ pînă la data de 31 decembrie 2022, se va forma prin efectul legii, urmare a parcurgerii următoarelor etape:

1. evaluarea candidatului de către Comisia de evaluare;
2. selectarea prin concurs de către CSM;
3. emiterea de către Președintele Republicii Moldova a decretelor de numire în funcția de judecător – etapă aplicabilă pentru candidații la funcția respectivă selectați din rîndul non-judecătorilor (în ordinea cronologică a emiterii decretelor respective).

Garanții pentru judecătorii CSJ

Evidențiem faptul că mandatul actualilor judecători nu va înceta de drept odată cu intrarea în vigoare a noii legi cu privire la Curtea Supremă de Justiție. Mandatele actualilor judecători ai CSJ vor putea înceta din propria inițiativă, dacă ei vor depune cerere de demisie în acest sens; sau în circumstanțe ce nu depind de voința judecătorului, dacă vor exista probe incontestabile privind lipsa integrității, urmare a rezultatului negativ la evaluarea integrității.

Subliniem că judecătorii CSJ care vor promova evaluarea își vor continua activitatea în cadrul CSJ.

Potrivit proiectului propus, decizia finală privind rezultatul evaluării judecătorilor (sau a candidaților la funcția de judecător) **va fi luată de CSM.** Astfel, prin mecanismul propus, CSM va putea să intervină în mod deplin, pentru a asigura evitarea eventualelor carențe sau abuzuri ce ar putea afecta independența judecătorilor, fapt ce va fi în corespundere cu rigorile prevederilor constituționale relevante.

Cu referire la **garanțiile judecătorilor vizați de proiectul de lege** propus spre examinare, menționăm:

- proiectul reglementează expres rolul decisiv al CSM în raport cu concluziile Comisiei de evaluare: poate accepta sau respinge raportul Comisiei de evaluare și dispune, o singură dată, reluarea procedurii de evaluare a judecătorului, dacă constată circumstanțe de fapt sau erori procedurale care puteau duce la promovarea, sau după caz, nepromovarea evaluării (art.17 din proiect);
- pentru judecătorul evaluat negativ este asigurat accesul la justiție, prin reglementarea procedurii de contestare a hotărârii CSM în instanța de judecată (art.18 din proiect);
- judecătorii care vor promova evaluarea își vor continua activitatea în CSJ (art.21 alin.(8) din proiect).

Adițional, subliniem că Curtea Constituțională, prin jurisprudența sa, a constatat că „judecătorii instanțelor judecătorești sunt independenți, imparțiali și inamovibili, potrivit legii”, și a consacrat independența judecătorului pentru a asigura excluderea oricărei influențe din partea altor autorități. **Această garanție nu poate fi însă interpretată ca fiind de natură să determine lipsa responsabilității judecătorului.** Legea fundamentală, potrivit art. 116 alin. (1), nu conferă numai prerogative, ce stau la baza conceptului de „independență”, ci stabilește și anumite limite, care se circumscriu sintagmei „potrivit legii.” (HCC nr. 22/2013, §68).

Drept urmare, mecanismul de încetare a mandatului judecătorilor care nu vor promova evaluarea nu este în dezacord cu prevederile Constituției.

Se ia în considerație că există riscul ca o parte din actualii judecători CSJ să nu promoveze evaluarea integrității. Menținerea acestora în CSJ după ce rezultatele evaluării vor deveni publice, va denigra imaginea sistemului judecătoresc, va reduce încrederea cetățenilor în justiție și va reduce la zero toate eforturile depuse pentru deblocarea sistemului și curățirea de elementele coruptibile.

În context, o altă consecință a nepromovării evaluării integrității constă în interzicerea prin lege de a exercita funcția de judecător sau o altă funcție de demnitate publică timp de 7 ani data rămînerii definitive a hotărârii CSM (art. 17 alin. (5) din proiect).

Drept urmare, susținem cu fermitate ideea încetării mandatului doar pentru judecătorii care nu vor promova evaluarea integrității.

Totodată, potrivit proiectului de lege, judecătorul nu va eșua promovarea evaluării integrității financiare pentru iregularități minore, fiind introdusă o marjă de 20 salarii medii pe economie drept diferență între averea/veniturile și cheltuielile subiectului evaluării.

De asemenea, proiectul prevede în art. 20 efecte ale nepromovării pentru candidații la funcția de judecător al CSJ. Se propune ca hotărârea CSM privind nepromovarea evaluării, fiind însoțită de Raportul Comisiei de evaluare, să fie transmise Consiliului Superior al Procurorilor, Uniunii Avocaților din Republica Moldova sau instituției de învățământ în care activează candidatul, pentru adoptarea deciziei în privința carierei acestuia. Astfel, fiecare organ de autoadministrare/angajator va avea posibilitatea de a decide în privința subiectului supus evaluării prin prisma criteriului de reputație ireproșabilă și a incompatibilităților de a exercita funcția/profesia respectivă.

Menționăm despre faptul că se planifică majorarea salariilor judecătorilor care vor promova evaluarea extraordinară a integrității, pentru a-i încuraja, cu condiția menținerii de către aceștia a nivelului ridicat al integrității, precum și pentru a apropia salariul judecătorilor de nivelul salariilor judecătorilor din alte state, după cum a fost reflectat în raportul CEPEJ, publicat în anul 2020. Propunerile privind sporirea remunerației judecătorilor vor fi incluse în proiectul legii pentru modificarea cadrului normativ conex.

4. Fundamentarea economico-financiară

Activitatea Comisiei de evaluare va fi asigurată din contul bugetului de stat (*din contul mijloacelor financiare prevăzute în bugetul Ministerului Justiției pentru anul 2023*), precum și al partenerilor de dezvoltare. Or, proiectul prevede posibilitatea de finanțare a activității Comisiei de evaluare și din alte surse neinterzise de lege.

Gestionarea resurselor financiare ale Comisiei de evaluare se va face de către Ministerul Justiției. Menționăm în calitate de exemplu similar de gestionare a resurselor financiare ale Comisiei de evaluare create în baza Legii nr. 26/2022.

Implementarea proiectului va implica cheltuieli de la bugetul de stat în partea ce ține de:

- **Identificarea sediului și întreținerea sediului** (ex: servicii comunale, pază, ș.a.);

Se propune ca sediul necesar pentru desfășurarea activității Comisiei de evaluare să fie identificat de către Guvernul Republicii Moldova.

- **Remunerarea membrilor naționali;**

Proiectul prevede achitarea pentru fiecare membru, desemnat de actorii interni, din contul bugetului de stat, a indemnizației lunare echivalente cu dublul salariului de funcție al Judecătorului Curții Supreme de Justiție cu vechimea în muncă de peste 16 ani, stabilit la data intrării în vigoare a proiectului de lege.

Potrivit Tabelului nr. 1 din Anexa nr. 4 la Legea nr. 270/2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar, pentru judecătorii Curții Supreme de Justiție cu vechimea în muncă în funcția de judecător de pînă la 16 ani este stabilită clasa de salarizare 119 și coeficientul de salarizare 12,29.

De asemenea, precizăm că pentru anul 2023, pentru judecătorii Curții Supreme de Justiție a fost stabilită valoarea de referință în mărime de 2600 lei. Drept urmare, indemnizația lunară al unui membru național va constitui:

$$12,29 * 2\ 600 \text{ lei} * 2 = 63\ 910 \text{ lei.}$$

Pentru o perioadă de 9 luni (dacă proiectul va intra în vigoare la finele lunii martie anul curent), indemnizația ce urmează a fi plătită celor 3 membri de bază va constitui aproximativ:

$$(63\ 910 \text{ lei} * 9 \text{ luni}) * 3 \text{ persoane} = 1\ 725\ 570 \text{ lei}$$

În context, trebuie să subliniem faptul că în cadrul bugetului de stat pentru anul 2023, Ministerului Justiției i-au fost alocate resurse financiare **în sumă de 13978,5 mii lei** pentru implementarea reformelor ce țin de evaluarea externă extraordinară a judecătorilor și procurorilor. Avînd în vedere faptul că evaluarea integrității CSJ și a candidaților la funcția de judecător CSJ constituie una din etapele evaluării externe, sumele necesare pentru remunerarea membrilor naționali ai Comisiei de evaluare vor fi acoperite din resursele financiare destinate evaluării extraordinare a judecătorilor și procurorilor.

Cu privire la remunerarea angajaților din secretariat, menționăm că persoanele care vor fi angajate în secretariat nu vor avea statut de funcționari publici. Ca și în cazul de mai sus, cheltuielile ce țin de angajarea și remunerarea acestora vor fi asumate de către partenerii de dezvoltare.

- **Demisia judecătorilor CSJ:**

Judecătorii CSJ care nu vor dori să fie supuși evaluării extraordinare extraordinare vor putea depune cerere de demisie în termen de 20 de zile de la data notificării despre inițierea evaluării. Existența unor astfel de cereri va reclama achitarea indemnizațiilor de concediere egale cu 50% din produsul înmulțirii salariului mediu lunar al judecătorului CSJ la numărul de ani complet lucrați în funcția de judecător (art.26 alin.(3) din Legea nr. 544/1995 cu privire la statutul judecătorului).

Cu titlu de exemplu, dacă un judecător CSJ (cu o vechime în mediu de 20 ani de activitate) decide să plece onorabil din sistem, suma necesară pentru achitarea indemnizațiilor unice de concediere pentru acesta va constitui circa 325 000 lei (32 500 lei salariul lunar * 50 % * 20 ani).

5. Modul de incorporare a proiectului în sistemul actelor normative în vigoare

Pentru implementarea eficientă a respectivului proiect sunt necesare următoarele acțiuni:

1. Comisia de evaluare va trebui să elaboreze și să aprobe în termenul stabilit în proiect Regulamentul său de organizare și funcționare;
2. Inițierea modificărilor la legislația privind salarizarea în sectorul bugetar în vederea sporirii remunerației judecătorilor CSJ care vor promova evaluarea integrității.

6. Avizarea și consultarea publică a proiectului

Conform prevederilor art. 20 al Legii nr. 100/2017 cu privire la actele normative, elaborarea prezentului proiect de lege a fost demarată odată cu publicarea pe pagina web oficială a Ministerului Justiției la compartimentul Transparența decizională, directoriul “Anunțuri privind inițierea elaborării actelor normative”, a anunțului de inițiere a procesului de elaborare: (1) a *versiunii inițiale* a proiectului (parte componentă a proiectului noii legi a CSJ²⁶), (2) precum și a proiectului *în redacție nouă* – proiectul legii cu privire la evaluarea judecătorilor și candidaților la funcția de judecători ai CSJ²⁷ (urmare a comasării prevederilor Legii nr. 26/2022 și a modificărilor propuse la respectiva lege în privința evaluării judecătorilor CSJ).

În temeiul art. 32 din Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative, proiectul a fost supus avizării la 18.08.2022 (ca parte componentă a proiectului noii legi a CSJ) și reavizării la data de 05.12.2022 (ca proiect distinct de modificare a legii nr. 26/2022 privind unele măsuri aferente selectării candidaților la funcția de membru în organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor).

Prezentul proiect a fost înregistrat la Cancelaria de Stat cu **numărul unic 66/MJ/2023** și supus procedurii de avizare cu toate instituțiile interesate în domeniu. Proiectul a fost transmis pentru avizare și consultare publică tuturor părților interesate,

²⁶ Anunțul respectiv poate fi vizualizat la linkul: <https://www.justice.gov.md/ro/content/anunt-privind-inițierea-procesului-de-elaborare-proiectului-legii-privind-modificarea-unor-4>

²⁷ Anunțul respectiv poate fi vizualizat la linkul: <https://justice.gov.md/ro/content/anunt-privind-continuarea-procesului-de-elaborare-proiectului-legii-privind-evaluarea>

fiind plasat și pe pagina web oficială a Ministerului Justiției, la rubrica *Transparența decizională*, secțiunea *Proiecte de acte normative remise spre coordonare*, proiectul cu nr. 693.

Ulterior, avînd în vedere complexitatea proiectului de lege, acesta a fost transmis tuturor părților interesat pentru avizare/consultare repetată, fiind organizate mai multe consultări publice cu Curtea Supremă de Justiție, membrii grupului de lucru, Direcția Generală Justiție și Consumatori a Consiliului Europei și partenerii de dezvoltare.

În urma recepționării avizelor repetate de la autoritățile participante la avizare, toate propunerile și obiecțiile au fost analizate în sinteza obiecțiilor și propunerilor, fiind însoțite de argumentarea autorului proiectului, în vederea acceptării sau neacceptării acestora.

În procesul de avizare și consultare publică repetată au fost recepționate propuneri de la: Ministerul Finanțelor, Curtea Supremă de Justiție, Procuratura Generală .

Au prezentat lipsă de propuneri: Curtea de Apel Cahul, Curtea de Apel Chișinău, Curtea de Apel Comrat, Judecătoria Cahul, Ministerul Muncii și Protecției Sociale, Uniunea Avocaților din Republica Moldova.

Alte părți interesate nu au prezentat avizele în procesul de avizare repetată.

7. Constatările expertizei anticorupție

Întru respectarea dispozițiilor art. 34 alin. (1) din *Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative* (în continuare – *Legea nr. 100/2017*), Cancelaria de Stat, prin scrisoarea nr. 18-69-812 din 26 ianuarie 2023 a remis Centrului Național Anticorupție proiectul spre efectuarea expertizei anticorupție concomitent cu avizarea și consultarea publică a acestuia.

Remarcăm că în luna februarie 2023, anul curent, concomitent cu transmiterea proiectului legii spre avizare repetată, acesta a fost transmis repetat și Centrului Național Anticorupție.

În urma efectuării expertizei anticorupție, s-a constatat că:

- au fost respectate prevederile legale cu privire la transparența în procesul decizional;
- în textul proiectului nu au fost identificate norme contradictorii sau conflicte dintre prevederile acestuia cu reglementările altor acte normative.

Referitor la factorii de risc identificați de Centrul Național Anticorupție, menționăm că recomandările respective ale Centrului și comentariile Ministerului Justiției referitor la acestea, au fost incluse în *Sinteza recomandărilor Centrului Național Anticorupție*.

Ministru

/Semnat electronic/

Veronica MIHAILOV-MORARU